

El dilema del roure valencià

Jordi Domingo Calabuig

Qualsevol covarxí amb un mínim de sensibilitat per la natura haurà vist els roures que creixen per les contrades més humides del terme. Es tracta d'una espècie molt pròxima a les carrasques, a les sureres o al coscoll (de fet, tots ells pertanyen al gènere *Quercus*) però amb un parell de diferències.

La primera, i més evident, és que el roure valencià (en llatí, *Quercus faginea*) és un caducifoli un tant peculiar. M'explique: les fulles d'aquest arbre comencen a assecat-se amb l'arribada del caliu estival. Des d'aquest moment fins a la primavera de l'any següent, les fulles romandran seques i penjades a l'arbre; no cauran a terra. Aquest fenomen es coneix en la terminologia botànica com a marcescència. La diferència amb els caducifolis típics és que els roures marcescents no tenen el mecanisme fisiològic que pinta les fulles a la tardor i les fa desprendre's. De fet, aquestes tan sols cauran per l'efecte del vent o perquè, a la primavera, seran empentades pels nous brots.

La segona característica és que, a primera vista, aquests roures semblen tenir dos tipus de fruits: glans i unes boletes que pareixen pomes. Ací cal ser rigorosos: el roure és un *Quercus*, com hem dit, un arbre de la família de les carrasques. Per tant, els fruits que produeixen són sempre glans i no pas pometes. Les estructures rodones són, en realitat, tumors que desenvolupa l'arbre per tal d'aïllar els ous que dipositen alguns insectes sota l'escorça. Es diuen gal·les i, per aquesta raó, un altre nom vernacle molt estès és el de *gal·ler*.

Però encara ens queda per desvetllar l'enigma més important...¿per què es diu roure valencià? Si atenem a l'àrea de distribució, trobarem aquest

arbre des del Marroc fins als Pirineus...Vet ací una història apassionant.

El responsable d'aquest nom és Mossén Cavanilles, l'il·lustrat viatger que, a les acaballes del 1700, va recórrer per encàrrec reial tot el País Valencià. La seua comesa era informar sobre l'economia, l'agricultura i les riqueses de les nostres terres, una mena de crònica per al govern central. Cavanilles, però, era un home d'una educació exquisida. Va passar uns anys a París completant la seua formació acadèmica, concretament al *Jardin du Roi*, un dels jardins botànics de major prestigi, i per sobre de tot, el jardí on estava Antoine Laurent de Jussieu, un botànic experimentat i brillant. L'afició per les plantes va arrelar tan fort en Cavanilles que, al mateix temps que feia el seu periple valencià, va escriure els *Icones et Descriptiones Plantarum*, un tractat botànic on es descriuen un bon grapat de noves espècies per a la flora del nostre territori. Un bon dia, allà per juliol de 1793, Cavanilles va passar per la Serra d'En Garceran (per cert, quan anava de camí a Les Coves de Vinromà). Travessant les valls més ombrívols va ensopegar amb aquest roure que mai no havia vist i va decidir incloure'l als seus *Icones*. En honor als habitants del nostre país, va decidir posar-li el nom de *Quercus valentinus*, el roure valencià.

Malgrat tot, aquest no és el nom científic que rep actualment l'arbre. La raó és molt

senzilla: tan sols uns anys abans, el naturalista Jean Baptiste de Lamarck havia descrit aquest roure. A Lamarck, les fulles li recordaven les d'un faig (*Fagus sylvatica*) i va resoldre que la nova espècie seria "*un chêne à feuilles de hêtre*" (és a dir, un roure amb fulles de faig); d'ací l'epítet *faginea*, una derivació llatina de *Fagus*. Com que la nomenclatura botànica dona preferència a les descripcions originals, la proposta de Cavanilles va passar a ser una sinòmia de l'espècie lamarckiana, quedant *Quercus faginea* com a nom definitiu per a l'arbre. No obstant això, i com podreu comprovar, el nom vernacle que ha quedat entre nosaltres és el suggerit per Cavanilles: el roure valencià i no precisament aquell "roure amb fulles de faig". Potser una mena d'egocentrisme botànic?

Per acabar, encara gardeu un altre secret per a vosaltres... Després de tant de temps mirant el logotip que encapçala aquesta secció, us havieu adonat de quina fulla es tracta? ...Ah, amics! Quin roure més entranyable!

Dibuix del *Quercus faginea* que il·lustra el *Icones et descriptiones plantarum* de Cavanilles.